

Dagens frågor

Tekniska framsteg

Tekniken går framåt, heter det. Påståendet och vad det innebär skall inte diskuteras närmare här. Vad man får hoppas är emellertid, att tekniska nyheter medför förbättrade resultat i ett eller annat avseende, t ex en mer ändamålsenlig eller en billigare framställd produkt.

Svensk Tidskrift visar fr o m detta nummer upp vissa förändringar, av vilka några kanske inte ens går att iakttaga för de flesta av våra läsare. Saken är den, att det framställnings sätt vi haft för tidskriften – maskinsättning och boktryck – blivit föråldrat. Slitna sättmaskiner ersätts inte längre med nya. I stället skall tidskriften på tryckeriet framställas i fotosättning och tryckas i offset. Samma stilsort i samma storlekar ser för ögat annorlunda ut med denna metod än med den förra. Vi beklagar att förändringar – vilkas olägenheter vi efter förmåga sökt eliminera – måste göras mitt i en årgång.

Om någon under hösten finner att tidskriftens läsbarhet ändrats i ena eller andra riktningen, är redaktionen tacksam för ett påpekande. Vi skall i november taga ställning till hur årgång 1976 bör se ut.

Företagen och politiken

I en artikel i Dagens Nyheter behandlade statsrådet Carl Lidbom för någon tid sedan vissa frågor angående de multinationella företagen. I det sammanhanget kom han in på företagets relationer till partipolitiken över huvud taget. Därvid gjorde han ett uttalande, som är så avslöjande för hans synsätt på demokratin att det bör uppmärksammas och kommenteras.

Han sade nämligen att företag inte borde ge bidrag till partier och att intet "anständigt företag" längre gjorde det.

Det är mycket sagt av representanten för ett parti, som fortfarande ursinnigt försvarar kollektivanslutningen av fackföreningar till det socialdemokratiska partiet. Får vi påminna om att det överväldigande flertalet medlemmar i SAP inte kommit till partiet genom personligt sökt medlem-

skap utan genom att aktiva minoriteter av parti-medlemmar drivit igenom att deras fackförening skall kollektivt anslutas till partiet. Den som inte vill vara med i SAP kan visserligen reservera sig och få tillbaka medlemsavgiften i efterhand. Men det är en besvärlig procedur, som fackföreningarna i regel gjort både tidskrävande och förödmjukande.

Redan detta förhållande borde ha föranlett hr Lidbom att stämma ner tonen vid diskussion av vad som är anständigt eller icke i politiken.

Han borde också betänka, att ett system med en pluralistisk demokrati förutsätter att alla grupper i samhället har rätt att genom organiserat uppträdande eller ekonomiska bidrag stödja det eller de partier, som de anser företräda sina värderingar.

När ett företags styrelse beviljar ett anslag till ett parti sker detta därför att styrelsen om företagsägarnas förtroendemän anser att partiets verksamhet främjar företagets och företagsägarnas intresse. Det är företagsägarnas pengar man då använder. Över dem har styrelsen rätt att förfoga inom ramen för gällande lag och de befogenheter den fått av ägarna-uppdragsgivarna. Handlar styrelsen i strid däremot kan den ställas till ansvar och avsättas.

Är det "oanständigt" att handla inom ramen för givna befogenheter?

Vidare betyder hr Lidboms uttalande att företagsägarna skall förmenas en rätt som tillkommer alla andra grupper i samhället. Varför skall fackföreningarna få ge pengar till SAP, om företagsägarna inte får stödja de partier, de företrar. Om hr Lidbom tycker att det är helt i sin ordning att LO, fackförbunden och fackföreningarna stöder SAP med årliga mångmiljonbelopp – belopp som kraftigt ökas i valrörelserna – innebär hans uttalande antingen att företagsägarna icke skyddas av de demokratiska spelreglerna eller att äganderätten till företagets tillgångar "egentligen" tillkommer de anställda.

Vilken tolkning man än använder kan uttalandet inte uppfattas annat än som ett oroande tecken på en glidning i det socialdemokratiska tänkandet bort från den demokratiska rättsstatens principer.

Telefonkontroll

Det är alltid svårt att avgöra, när Rapport i TV-2 sätter bottenrekord, men torsdagen den 26 juni måste betecknas som en sådan dag. Knut Ståhlberg tjänstgjorde som semestervikarie och måste ha skämts ögonen ur sig över vad han tvingades presentera.

Som bekant har en telefonarbetare i strid mot sin tjänsteplikt offentliggjort, att vissa personer som tillhör Sveriges kommunistiska parti (skp, det maoistiska revolutionspartiet) ställts under telefonkontroll. Sådan kontroll får ske på sätt som regleras i strafflagen och gäller allvarliga brott. Polismyndigheten har att övertyga en särskilt förordnad domare om att ett i lagen förutsett fall föreligger.

Så har också skett den här gången. Avlyssning-
en var laglig och var f ö känd i justitiedepartementet. Vad gjorde då Rapport, där de misstänkta tydligen har livaktiga vänner? Jo, man sökte misstänkliggöra den, som han kallades, "enväldige" domaren. Han framställdes som "god vän" med en tidigare chefsåklagare, som bl a handlade spionerimål. Det insinuerades att domaren står "på god fot" med den åklagare som nu gör detta. Han "anses" aldrig ha sagt nej till en framställning från säkerhetspolisen. Han har – tänk på detta! – som domare fällt sådana som åtalats för spioneri. Att han i sådana fall inte är "enväldig" utan dömer med nämnd antyddes naturligtvis inte.

För att illustrera hans domar visades i tv-rutan bilder, nämligen av hrr Wennerström, Bratt och Guillou, de två senare bekanta från IB-affären. Man minns hur dessa två genomgående i Rapport framställdes som förföljda av polisen och av åklagaren. Sammanställningen med hr Wennerström kan väl bara betyda, att inom Rapportredaktionen finns personer som menar att den sistnämnde var lika oskyldig. Ingenting kan längre förvåna.

Det är ett nöje att konstatera att justitieministern i detta sammanhang agerade som en karl. Han vägrade att ens taga emot en delegation från skp för att höra på dess klagomål – att denna organisation skrek i högan sky var ju att vänta, liksom att skriken skulle återges i förtätd form i Af-tonbladet, LO:s egen tidning. Hr Geijer höll i det-

ta sammanhang också domarkåren om ryggen, detta helt enkelt genom att hänvisa till lagen. Man skulle önskat att justitiekanslern i sina mycket onödiga uttalanden i TV gjort detsamma. Men han har ännu inte lärt sig att det går att säga nej till den stora lyckan att få visa upp sig i TV. Hans framträdanden lämnade kvar intryck av osäkerhet om lagen och om domarnas skyldigheter, och i intetdera fallet kan naturligtvis JK vara osäker. Han försökte vara alla till lags; men det går bara inte när det gäller rätt eller orätt, lagligt eller olagligt, sanningen eller Rapport i TV-2.

This week in Stockholm

I den officiella turistinformationen This week in Stockholm, numret för den 1–13 april, fanns med text på svenska, engelska, finska, franska och tyska förutom vanliga turistupplysningar också en mera speciell typ av annonser från vissa etablissemang. Dessa var

1) ett ställe, vars attraktioner innefattade "over 45 unbelievable non-stop features as live shows, petting shows and lesbian shows", kombinerat med en "exclusive porno-shop",

2) ett annat ställe, som lockar med "petting-shows – intercourse (live-shows) – strip-tease – comic-shows and lesbian love of highest international class." Bland de medverkande märktes "high class artists from all over the world",

3) ett ytterligare ställe, som frågar "How much do you pay when you experience the Swedish sin? 75 Sw kr? Why not go where the Swedish people go and pay 50 Sw kr, avoid the typical tourist club, and you will experience more. Intercourse, petting with the audience . . . On top of this we can offer you our exciting SEX-CAVE, where entirely naked girls do almost everything you want . . . Topless – Bottomless girls"

4) ett annat ställe med de vanliga reklamfraser-
na, som dessutom lockar med följande värdeomdöme: "PS Did you know that X for the past two years has been praised as "Sweden's most exclusive Sex Cabaret" by Lektyr, the country's leading magazine for gentlemen?" Med gentlemen måste

här avses "manliga individer". Att en gentleman, så som ordet brukas i svenskan, frivilligt skulle läsa Lektör förefaller lika otroligt som att han skulle läsa FIB.

När man läser annonsen nr 3), undrar man möjligen över vad som menas med "Bottomless" girls, men säkert över vad som menas med "almost anything you want". Vad är det egentligen som den känsliga direktionen icke är beredd att anordna och den lika känsliga personalen icke är beredd att utföra, allt mot skäligen ersättning? Är det tex samlag mellan hane av släktet Homo sapiens och hona av släktet Crocodilia, som lär ha förekommit när de sk glädjekvarteren i Chicago och New Orleans stod i sitt flor på 1800-talet?

Och vad menas med att man kan få se svenska folket synda för 50 kronor? Om man får tro våra ledande kriminalpolitiker ägnar sig svenska folket främst åt falskdeklaration, miljöförstörelse och arbetslivsbrott. Enligt medicinska experter däremot äro de typiska svenska synderna att äta och dricka för mycket, motionera i bil, se på TV och semestra kring Medelhavet. Enligt äldre svenska filmer åter bestod den svenska synden i nakenbad i motljus. Om man slutligen får tro Verner von Heidenstam, såvida någon fortfarande minnes denne efter den reformerade skolundervisningen i litteraturhistoria, voro svenska folkets kardinalsyrer sex stycken, nämligen egennyttan, lömskt hat, förakt för lagarna, liknöjdhet för allmänt väl, kortsynt benägenhet för främlingar och envis avund mot landsmän.

Visserligen medför tryckfrihetsförordningen att annonser som dessa icke kan åtalas, men man undrar i alla fall om inte Stockholms Turisttrafikförbund, dess ansvariga utgivare och dess annonschef känner sig eller åtminstone borde känna sig som kopplare i liten skala lika väl som chefredaktören, ansvariga utgivare och aktieägare i tidningar som fortfarande inför sådana annonser? En annan sak att tänka på är hur de ekonomiska förhållandena beträffande skatt och deklaration är ordnade. Hur stora preliminära inbetalningar får lokala skattemyndigheten från dessa och liknande etablissemang i B-skatt för den egna verksamheten och i A-skatt för de anställda?

Och var har de tappra journalister blivit av, som avslöjar tex spionhögskolor i små röda skolor på landet, eller de fotografer, som fotografera kungliga personer på semester med fjärrobjektiv? Vore det inte en minst lika stor bragd att utröna vem som äger dessa företag, vem som är aktieägare om det är fråga om bolag, vilka inkomster rörelsen inbringar, hur pass noga företagen är med fullgörandet av de många lagliga skyldigheter som i dagens Sverige åvilar rörelseidkare och arbetsgivare, tex enligt arbetarskyddslagstiftningen, om de har tillstånd att driva sin verksamhet, vem som utfärdar tillstånden och hur dessa följas? En annan fråga, som väl också förtjänade att utforskas, är varför inget ingripande synes ske mot etablissemangens ägare för koppleri eller mot de anställda jämlikt lagen om samhällsfarlig asocialitet, som efterträtt den gamla lösdruvarlagen och som faktiskt fortfarande gäller?

Dagstidningarnas upplagor

Håller vi på att få ett massmediemönster som innebär att konsumenterna hämtar den lokala informationen från dagstidningen, riks- och utrikesinformation från TV, eventuellt radio, och mer eller mindre umbärlig förströrelseläsning allt efter råd och lägenhet, "belöningen efter arbetet", från kvällspressen?

Det kan onekligen se ut att gå i den riktningen efter AB Tidningsstatistikens offentliggörande av dagspressens upplagesiffror för första halvåret 1975. Det är olyckligt av många skäl. Ingen kan väl påstå att TV, radio eller svensk landsortspress i allmänhet svarar för en tillfredsställande belysning av tex det internationella skeendet.

Under 1975 har svenskarna i genomsnitt köpt 4 650 000 tidningar varje vardag, ett i och för sig anmärkningsvärt högt antal. Ökningen sedan 1974 är dock inte mer än drygt 40 000 ex och den faller nästan helt på landsortspressen.

Morgontidningarna i storstäderna tycks möta en mättad marknad. Deras stagnation är kanske också ett tecken på att prishöjningar möter motstånd inte bara bland lösnúmerköpare utan ock-

så bland prenumeranter, kanske särskilt i landsorten. Undantaget är Svenska Dagbladet som tar stora bitar i taget på väg tillbaka mot sitt upplagemaximum 1968, som nu bara är 10 000 ex avlagt. I år blev det +5 000 till 160 000 ex. Dagens Nyheter lyckas bara få något hundratal ex på rätt sida om nolltillväxtstreck och har 452 000 läsare.

Storstädernas morgontidningar utanför Stockholm minskar genomgående. Göteborgs-Posten har med 308 500 ex sextiosex läsare färre än förra året. Efter några års kraftig ökning, främst till följd av Handelstidningens nedläggning som dagstidning, tycks man nu möta problemet att öka i de expanderande grannkommunerna till Göteborg där olika lokalblad konkurrerar. I själva Göteborg kan utrymmet för upplageökning inte vara stort.

I Malmö minskar båda morgontidningarna, Sydsvenska Dagbladet med över 2 000 ex till 115 000 och Arbetet med något under 2 000 ex till 104 500. Av Kvälls-Postens på senare år stora nyförvärv av läsare har nu 500 kommit på andra tankar. KvP redovisar knappt 119 000 läsare.

Eftermiddagstidningen GT i Göteborg tycks nu ha kommit in i samma andning som KvP för några år sedan, dvs börjat bryta in i en stor potentiell marknad. Med en ökning på 10 000 ex till över 90 000 expanderar man mest i svensk press. I Stockholms kvällspress är Expressens upplaga vikande med 8 000 ex till 574 000 medan Aftonbladet håller ställningarna och litet till (+700 till 477 000 ex) på vardagarna.

För landsortspressen i gemen är utvecklingen positiv. Ett tiotal tidningar ökar mer än 1 000 ex, ett par – Norrbottens-Kuriren och Sydöstran i Blekinge – to m omkring 2 000 ex. En motsvarande minskning har Blekinge Läns Tidning, den enda av de trettio största landsortstidningarna som över huvud taget har gått tillbaka. Några positionsförflytningar mellan första- och andratidningar har dock inte skett men det statsbidragsgynnade Arbetarbladet har knappt halva Gefle Dagblads försprång och ligger nu bara 500 ex efter. Skånska Dagbladet har använt sitt presstödj till att producera en söndagstidning i samarbete med Arbetet och det har medfört att en långvarig

tillbakagång nu kunnat brytas (+500 till 29 500 ex).

I övrigt kan noteras att vinden i Dagens segel nu har mojnats medan den ideologiskt närstående Karlshamns Allehanda, tidigare nedläggningshotad innan den förvärvades av KDS, har ökat sin lilla upplaga något.

Något illavarslande är vpk-pressens anmärkningsvärda ökning. Tvådagartidningen Ny Dag har ökat upplagan med inte mindre än 40 procent till 14 000 och Norrskensflamman har fått några hundra nya läsare till nära 5 000 ex trots all uppståndelse om tidningens personalpolitik.

Bland veckotidningar av dagspresskaraktär står nystartade Handelstidningen upplagemässigt i särklass med 18 000 ex (andra kvartalet). Syndikalistiska Arbetaren noterar efter den starka redaktionella satsningen och den tidigare uppgången nu ett bakslag och har förlorat 10 procent av de nära 6 000 läsare man hade förra året.

Inkomstens socialisering

SAP och LO har en gemensam "näringspolitisk grupp", som publicerat en rapport till den förestående socialdemokratiska partikongressen. Rapporten har givits den oskyldiga titeln: "En demokratisk hushållning".

Men dess innehåll är inte oskyldigt. I den bekänner nämligen socialdemokraterna färg beträffande skattepolitiken på ett sätt som är uppseendeväckande illavarslande. Den näringspolitiska gruppen för ett resonemang, som innebär att våra hittillsvarande skatterättsliga grundprinciper ställs på huvudet.

Efter avskaffandet av grundskatterna har vi ju byggt på ett skattesystem, som utgår från ett individuellt inkomstbegrepp. På den enskilde inkomsttagaren läggs så en skatt – proportionell vid kommunalskatten och progressiv vid statsskatten. Denna skatt är individens bidrag till gemensamma samhälleliga utgifter. Från de intäkter som tillsammans bildar inkomsten får han göra avdrag för de kostnader, som är förenade med intäkternas förvärvande. Den enskilde skattebetalaren ställs som en likvärdig motpart till det allmänna – ett betrak-

telsesätt som också avspeglar sig i skatteprocessens konstruktion. Han kan också bestraffas för skattebrott om han försöker dölja vad som skatterättsligt är inkomst.

Hela systemet har sin principiella grund i föreställningen om ett samhällsfördrag, där medborgarna frivilligt överlämnar en del av sin inkomst att disponeras för det gemensamma bästa. Den avspeglar en liberal idétradition beträffande förhållandet mellan stat och medborgare.

SAP:s och LO:s näringspolitiska grupp har en helt annan grundsyn, som påfallande erinrar om 1600-talets enväldeideologi. På den tiden var det en underförstådd grundsats i skattepolitiken att skattebondens inkomst av sin gård egentligen inte tillhörde honom utan kronan. Offentligen proklamerades att han därför inte borde få behålla mer än vad som krävdes för "nödtorfug" försörjning av honom och hans familj.

De socialdemokratiska hushållningsideologerna säger nu att det är en helt onödig omväg att "först betala ut alla pengar som en personlig lön och omedelbart därefter ta tillbaka en stor del i skatt för att täcka kostnaderna för gemensamma ändamål". Ty "det är pengar som aldrig varit avsedda

för någon privat individuell användning". Skattesystemet, framhåller gruppen, får inte "bidra till att ge människor den felaktiga uppfattningen att den del av lönen som betalas i skatt är en personlig inkomst som de tvingas "offra" till stat, landsting och kommun".

Även på detta område skall alltså den liberala medborgarstatens institutioner "omvandlas i socialistisk riktning". Medborgaren skall inte inbilla sig att han bär upp det allmänna genom personlig aktivitet och frivillig ekonomisk insats i form av skatt, vars storlek har själv får vara med att bestämma i de allmänna valen.

I argumentationen underförstås – ungefär som i gamla onda tider – att alla ekonomiska tillgångar egentligen tillhör det allmänna och att individen inte är medborgare utan nummer i ett kollektiv, som ur den gemensamma kassan endast skall tilldelas vad härskaren – numera det härskande partiet – anser vara skäligt för individuell konsumtion. Framförallt får inte människorna tro att de offrar *sina* pengar för gemensam välfärd. Det kan bidra till att ge dem en helt felaktig föreställning om individens ställning och betydelse i ett socialistiskt samhälle.